

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 26. februarja 1862.

Župani, eno besedico do Vas!

Na Kranjskem in menda tudi drugod je postava, ki zapoveduje, naj se oberajo gosence, in če tega nemaren gospodar sam ne stori, naj se zgodi to po županih na njegove stroške, ker gosence so kakor ogenj, ki se širi od soseda do soseda. Al gosenčna zalega je ostala vendar le na sadnem drevju; od leta do leta se vidi, kako neusmiljeno gosence drevje skubejo, da ne mora do kresa ozeleneti. Tem več se je teh merčesov letos bati, ker so se o gorkem poletju preteklega leta in gorki jeseni neizrečeno pomnožili tako, da so sadne drevesa polne gnjezd in gosenčne zalege.

Ti sadnim drevesom tako škodljivi nadlogi se najprej in najlože v okom pride, če si občina ali soseska sama pomaga in ne pričakuje od drugej pomoči. Soseska ima pravico zapovedati, da morajo kmetje gosenčno zalego po svojih vrtilih do določenega časa čisto obrati. Ako ni kakošen gospodar o pravem času gosenčne zalege s svojih dreves spravil, naj župan namesti zanikernega kmeta gosenčne gnjezda in zalege na njegovem vrtu in na stroške njegove obrati dá.

Tako ravnajo tudi v Švajci, v veliko državah na Nemškem, kakor tudi v nekterih srenjah v avstrijski Šlezii; tako čistijo in oberajo gosenčno zalego po vrtilih nemarnih kmetovavcov na njih stroške; zakaj bi se tudi pri nas tako ne delalo, in nemarni človek ne moral gosenc oberati?

Toraj, župani! Spolnujte marljivo svojo dolžnost, pomagajte si sami, in pomagalo se vam bo. Ako se na druge zanašate, ste gotovo zapuščeni. Pokažimo v vsem, da nismo otroci, ki nas mora gosposka k vsemu siliti; pokažimo, da smo dorastli in da sami spoznamo, kaj nam je v prid, kaj v škodo.

Tkavska ščetica ali veliki striček.

Mašine so v poslednjih letih v fabrikah že marsiktero reč spodrinile; al dosihmal fabrikam, kjer delajo sukno in drugo volnato blago, še ni obveljalo, da bi mogle izhajati celo brez tistih osatovih glavice, ki jih tkavske ščetice (ščetke) ali veliki striček (Weberkarde, Weberdistel, dipsacus fullorum) imenujemo. Tem več pa ko so se pomnožile fabrike za sukno, tem več se potrebuje ščetk.

Čeravno se v dobrih letinah v zgornji Avstrii na leto pridela okoli 80 milijonov takih glavice, in jih spodnja štajarska deželca, zlasti na lipniškem polji, tudi prideluje sila veliko, vendar morajo naše domače fabrike iz ptujih dežel kupovati ta osat, za ktere gré — po statističnih popisih — skor vsako leto en milijon goldinarjev na Francozko. Žalostna nam majka! Toliko lepega dnarja moramo pošiljati na ptuje, ki bi ga lahko doma prihranili.

Suknarji sicer pravijo, da naše domače ščetke niso tako dobre kakor ptuje francozke. Ali je ondi podnebje in zemlja ščetkam bolj prijazna ali da znajo tam bolje ravnati s temi glavicami, morajo nas še le večletne skušnje pre-

pričati. To je pa gotovo, da kraj, kjer se ščetice z najboljim uspehom pridelujejo, ne sme presuh biti, tudi ga ostri vetrovi ne smejo preveč preprihivati, ampak bolj v zavetji mora biti; zemlja pa se ščetkam taka najbolj prilega, ki je ilovnata peščenina, in bolj ko je globoka, rahla in zgorej dobra črna zemlja, toliko lepše glavice rodi. Na frišen in močen gnoj se pa sadike ne smejo saditi, sicer zrastejo glavice prevelike in so zlo spačene. Tudi na tem je veliko ležeče, da se glavice o pravem času odrežejo in na zračnem kraju posušijo.

Kar pa se tiče pridelka, je tako bogat, da ga ne prekosí noben drug domač pridelek in še koruza ne. V Hungerbrun-u v zgornji Avstrii se prideluje na oralu zemlje po 100.000 ščetk; ako se cena za 1000 glavice rajta po srednji ceni po 2 gold. 50 kr., dá oral zemlje 250 gold. dohodka, ki ga ne dá noben drug sad pri nas.

(Konec prihodnjic.)

Gospodarska skušnja.

(Zdravilo svilnih črvičev). Gospod Coupin iz Vinjanskega na Francozkem je to-le skusil: V hramu, kjer se židni črviči redijo, naj se v plitve posode, za kar so najbolj okrožniki (talarji) pripravi, dene premogovega katrana (Steinkohlentheer), to je, takošnega, kakoršni se v gaznih fabrikah napravlja; soparica, ki se od premoga napravi, ima neizrečeno zdravilno moč za svilne črviče; zdravi se ohranijo, bolni pa se ozdravijo. — To se prav lahko napravi in nikomur veliko stroškov ne prizadene; celo opravilo je le to, da se nekteri okrožniki z onim katranom tu pa tam po kotih razstavijo, za ktere se ni treba pečati več, kakor da se zopet drug katran na-nje napravi, če se je prvi že izhlapil, kar se pa le malokdaj pripetí. — Pa še drugo važno skušnjo nam je razodel to skušeni mož, namreč to. Metulji, kateri iz svilnih mešičkov (kokonov) izlezejo, naj se nikdar ne vzamejo iz mesta, kjer so se izlegli, ampak naj se pri miru na kraji in mestu, kjer so zapredeni bili, pusté. Taki so veliko krepkeji in bolji za zalego, kakor oni, ki se kam drugam prenesó. Triletne skušnje so to popolnoma potrdile.

(Mramorja pregnati in zatreti). Na Francozkem pokončujejo in uničujejo mramorja z največim pridom tako-le: Za vsakim plugom greste dve osebi, katerih ena nosi v eni posodi olje, druga pa vodo. Brž ko tista, ki posodo z oljem nese, kako mramorjevo luknjo zapazi, curne po gosjem peresu, ki je na enem koncu zamašeno, na drugem pa odprto, 5 do 7 kapelj olja v luknjo, v katero potem ona oseba z vodo nekoliko vode vlije. Kmali na to pribiba marmor iz luknje; krč ga napade; črn postane in v hipu strepetá.

Naznanilo.

(Gaisovih magnetičnih brusov) si je ljubljanska kmetijska družba spet nekoliko iz Würzburga naročila, ki

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 19. marca 1862.

Čudna novica.

Tista kuga, ki se imenuje devetogubnica (Löserdürre, Rinderpest), in se v naše dežele vselej le pritepe iz daljnih (rusovskih in turških) krajev, nikoli pa pri nas domá se ne izcimi, že od leta 1709 Evropo bolj pogostoma obiskuje. Dosihmal je veljalo po vsem svetu za gotovo resnico, da ta kuga se ne prime nobene druge živine kakor le goveje. Al zdaj je nekaj čisto novega in vsem gospodarjem, ki ovce redijo, važnega se zvedilo, in to je, da govejo kugo zamorejo nalesti tudi ovce.

To nam naznanja sledeči

Razglas.

Ob času, ko je v raznih deželah cesarstva goveja kuga devetogubnica razsajala, sta profesor dr. Galambos v Peštu, in deželni živinozdravnik dr. Mareš v Pragi ob enem času se prepričala, da zamorejo tudi ovce, ktere so bile z bolnimi govedi v dotiki, to bolezen od njih nalesti; zavoljo tega je treba k točki 4 §. 53 pravil zastran goveje kuge od leta 1859 še pristaviti, da se morajo iz hlevov, v kterih se je goveja kuga prikazala, vsigdar spraviti ovce.

To se razglašá vsled razpisa slavnega c. k. državnega ministerstva od 11. svečana 1862, št. 1882/104 sploh v spolnovanje gori omenjenega ukaza, ako bi se kadaj utegnili ta kuga lotiti naše dežele.

Od c. k. krajske deželne vlade.

V Ljubljani 2. marca 1862.

Tkavska ščetica ali véliki striček.

(Konec sastavka v 9. listu).

Ščetice sejejo sém ter tjé drugač. V nekterih deželah, kakor na Štajarskem, se seme seje z ozimino vred; na Koroškem ga sejejo zgodaj spomladi na posebne gredice, in sadike, ki so potem tú zrastle, se presadijo med koruzo; na Francozkem sejejo seme mesca sušca na njivo popred dobro obdelano, na Marskem na gredicah zrastle sadike presajajo mesca vélikega srpana ali kimovca (avgusta in septembra).

Vagán semena vaga 42 — 44 funtov in šteje blizo 6 milijonov in 403.000 zrn.

Ščetice se obdelujejo kakor vsak drug sad, ki se okopuje; posebno je to, da se ščeticam perje razpara, da se ne nabera voda (dež) v njih; tudi se mora ščeticam nekoliko koreninskih cimic odščipniti; to stori, da že v 2. letu, ne pa še le v 3. steblo naredijo in cvetejo.

Kakor hitro so glavice odcvele, se morajo odrezati tako, da 6 pavcov dolg recelj obdržijo, in potem na zračen kraj položiti, pa ne na debelo, da se posušijo. Ker pa vse glavice ne odcvetó ob enem, trpi to sekanje glavíc okoli 8 tednov.

Pridelek se loči na 3 sorte: velike, srednje in majhne glavice; po 1000 glavíc se zveže v en snopič.

Cena za 1000 glavíc se spreminja od poldruzega gold. do 3 gold in še čez. Cent ima okoli 3000 glavíc.

Gospodarske skušnje.

(Odgovor na vprašanje zastran drevesnega in vrtnega mrčesa). Prašate nas, kaj bi spomladi storili, da bi pokončali mrčes na drevji, na vrtnih gredah, na zelenjavi itd.? Vzemite klorovega apna! v vodi ga raztopite, pa poškopite kjer vidite kaj gosenc, bolh, uši ali družega mrčesa. S kako mastjo zmešano klorovo apno pa namažite na predivo in s tako namazanim predivom ovite drevo kakor s štrikom, in nobena gosenca ne bo lezla na drevo.

(Več sirovega masla ali putra). Po skušnjah „Allg. landw. Z.“ se iz mleka v cinkovih latvicah skor tretji del več sirovega masla dobi kakor iz ravno toliko mleka v prstenih latvicah.

Dober gospodar.

(Dalje.)

4. Dober gospodar snago ljubi povsod. Kadar k takemu hramu prideš, najdeš vse snažno. Dvoriše je pograbljeno, podstenje gladke in pometene, priklet snažen, v hiši vse čisto, posode vse lepe, hiša pobeljena in pometena. Gospodar in gospodinja, deca in družina vsi so snažno in pošteno po svojem stanu oblečeni. Taka snaga in red se nahaja tudi po kletih, v pivnici, po štalah, hlevih, v skednji in na hiši. Neki nereden in malosnažen sosed včasí pride k takemu snagoljubnemu gospodarju sest, kadar on dela in svoje kote snaži, pa mu pravi: „Kako, da se ti to ne vnoža, da vse zmetaš in snažiš; to bi se meni vnožalo delati“. On pa, modrega jezika človek, si vé hitro pomagati in pravi: „Komur se eno delo vnoža, se mu še drugo. Snaga je reč draga!“

5. Dober gospodar je učljiv. — Nauk je njegova prva skrb, kajti on toto resnico pozná, da človek nikdar vsega ne vé, in se skozi več naučí. Tako se marsikaj naučí, kar še prej ni vedil, in pametnejši bo, če le na vse pazi. Povsod ljudje kaj drugega imajo, načišne šege in navade, druge reči, in marsikaj drugače delajo, kakor v njegovem kraju. Pameten, učljiv in dober gospodar vse pogleda, na vse pazi in vse skuša; kar je dobrega in hasnovitega, si shrani in obdrži. — Jaz sem bil nekđaj v nekem kraju, kjer ljudje mrkevce ali korenja cele njive sejejo in svinje z njimi redijo; kajti korenje je boljša reja kakor repa, ker ima več olja in sladkora v sebi, repa pa imasamo vodo. Moj prijatelj pa, ki je mene večkrat obiskaval (V. F.), stanuje v kraju, kjer mrkevce niso za svinjsko rejo, ampak samo po malem za svojo kuho sejali. Ko mu toto rejo priporočam, začne korenje sejati. Zđaj ga prideluje že več let obilno, in ima lep hasek od njega, da si svinje ž njim lepo podhrani.

Neučljivi in topega uma ljudje se posmehavajo, ako vidijo kje kako novo reč, ktera pri njih še ni navadna; če kdo jim kaj takega priporoča, mu pravijo, da tega prej tú ni bilo, pa njihovi starši so brez tega bili, pa so le živeli. Takim se more povedati, da več reči nekđaj ni bilo, ktere